

РЕЦЕНЗИЈА ЗБОРНИКА *САВРЕМЕНА ФИЛОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА*
МЛАДИХ ИСТРАЖИВАЧА 3
(ур. Јелена Стошић и Александар Новаковић, Ниш: Филозофски факултет, 2025)

Зборник *Савремена филолошка проучавања младих истраживача* (2025) потврђује два континуитета – научно повезивање младих докторанада Филологије и истицање њиховог доприноса филолошким наукама објављивањем резултата у оквиру зборника радова чији је издавач Филозофски факултет у Нишу. У 2025. години објављени су двоструко рецензирани радови учесника научног скупа одржаног 24. фебруара 2024. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, у организацији истраживача, сарадника, асистената, доцената и ванредних професора, окупљених у оквиру Центра за савремена филолошка проучавања при Филозофском факултету, основаног управо са циљем увезивања младих филолога и размене њихових научних, тематских и методолошких интересовања. И овај, трећи зборник Центра садржи радове аутора са скоро свих универзитета у Републици Србији, као и са више научних института, рецензираних од стране двадесет девет универзитетских професора из области филолошких наука са ужим усмерењем ка националној или страној филологији. Такође, ове области сразмерно су заступљене и кроз појединачне радове зборника. Разноврсна филолошка усмерења допринела су вишејезичности овог зборника; међутим, апстракти свих радова могу се читати и на српском језику.

Публикација садржи двадесет три научна рада, груписана кроз области језичких и књижевних истраживања. Зборник отвара рад Лане Јовановић о компаративној анализи енглеских и шпанских облика глагола кретања, конкретно – глагола крађе. Ауторка доноси значајне увиде о одређеним разликама у начину на који језици са глаголским фрејмом и сателитским фрејмом приказују догађај кретања, што, према закључку ауторке, води даљим разликама у превођењу глагола са шпанског језика на енглески, и обрнуто. Истраживањем је указано на присуство и консеквенце промена у количини информација која је присутна код глагола крађе у енглеском и шпанском језику. Грађа је ексцерпирана из низа релевантних контрастивних студија и речника. У наставку зборника Катарина Минић, такође докторанткиња Универзитета у Нишу, врши семантичку анализу именичких германизама из области кулинарства (у српском језику), а на примерима грађе из *Великог речника страних речи и израза* (2012) Ивана Клајна и Милана Шипке, и из речника *Duden – Deutsches Universalwörterbuch* (2015). Ауторка је указала на опсег германизама у српском језику, начине њиховог уклапања у морфолошки систем српског језика и на примере и ситуације њихове употребе. Такође, ауторка је дала нацрт за типолошко разврставање германизама у српском језику према критеријумима истоветности, сужавања, екстензије, преклапања и разлика значења (у српском и немачком језику). Области синтаксе нарочито доприноси рад Ксеније Стаменковић о асиндетским реченицама у српском језику, где је разматран њихов положај у српском језику, особености и начини њихове евентуалне класификације. Значајно је указивање на недоследност у погледу категоризације наведених реченица према моделима њиховог свођења на оне који егзистирају у терминологији синдетских реченица, или пак у вези са истовременом припадношћу двома категоријама, за шта

ауторка налази разлоге „у недостатку везничког средства које би одређено значење асиндетске реченице експлицирало”.

Докторанткиње Радмила Костић и Тамара Арсић са Универзитета у Нишу и Универзитета у Приштини (са привременим седиштем у Косовској Митровици) урадиле су књижевно-језичку анализу дела *Очеви и деца* Ивана Тургењева са аспекта функције фразеологизама у њему, али и из угла проблематике начина њиховог превођења на српски језик. Ауторке закључују да су фразеолошке јединице превођене и дословно, парафразама или лексемама, указујући на потенцијал оваквог поступка за даља књижевно-методичка истраживања поменутог романа. Методолошки коресподентно претходном раду, истраживање Марије Шуњеварић је усмерено ка преводилачким аспектима немачког партиципа на примеру Кафкине приповетке *Преображај*. Анализа је вршена према формалним и семантичким аспектима превођења партиципа, са указивањем на фреквентност одређених преводилачких решења у самој пракси. У закључку, Шуњеварић истиче да „упоређивањем ова два језичка система [немачког и српског, ком. М. Б. Ћ] стичемо увид у чињеницу да еквиваленти немачких партиципа у српском језику нису њихови коресподенти будући да се значење може пренети на други језик и без идентичности у форми. Контрастивна анализа партиципа пружа увид у сличности и разлике између два језика па нас на тај начин упознаје и са природом самих језика”. Рад Милице Димић усмерен је ка лингвистици и дијалектологији, при чему је проблематизован говор билингвалног информанта из Банатског Новог Села. Истраживање је резултат теренског рада и анализе више фонетских језичких појава: замене јата, вокалног *p*, одређених фонема и сонаната. Ауторка последице међујезичке интерференције са румунским језиком у фонетском систему највише уочава у погледу консонаната, односно у доследној замени гласова *ч* и *џ* гласовима *ћ* и *ђ*.

Докторанткиња Катарина Лазић са Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу је методолошки релевантно и прецизно истражила видове употребе еуфемизама (уједно општег места) у голооточком дискурсу. Еуфемизмима је приступано и типолошки, кроз дискурс бивших затвореника, повратника и одговорних лица за формирање и функционисање „Голог отока” („Радилишта Мермер”), а у спречи са функцијом прећуткивања, негирања или ублажавања злочина. Подробна анализа резултовала је обиљем ексцерпираних грађа која касније може израсти у речник еуфемизама голооточког дискурса. Катарина Бујков и Наташа Агбаба са Филолошког факултета у Београду анализирале су дискурс студената енглеског језика са аспекта грешака у употреби глаголских времена и других глаголских структура овог језика, са циљем мапирања омашки које се касније могу предвидети и елиминисати. Стога су ауторке уз издвојене грешке дале не само њихову дефиницију, већ и и класификацију и опис могућег узрока који доводи до погрешке. Грађа је заснована на тестовима студената у оквиру предмета Језичке структуре у контрасту. Невена Манић, такође докторанткиња Универзитета у Београду, посветила је нарочиту пажњу преводним решењима „машинског и људског преводиоца”, на примеру одабраних фразеологизама из семантичког поља хране. Истакнуте су кључне мане коју машинско превођење не успева да превазиђе због немогућности преноса значења идиоматских израза, односно због изостанка контекста колоквијалног дискурса. Такође, указује се и на друге сужене могућности машинског превођења фразеологизама у специфичном културолошком

контексту. Арсеније Сретковић је истражио стилска средства у *Горанским народним песмама* Харуна Хасанија, закључујући да су међу њима у функцији сликовитости најзаступљеније алегорија и хипотипоза (односно патопеја). Такође, аутор је оповргао досадашње хипотезе о топографији као доминантном стилском средству песама о Гори.

Преводилачком и књижевном корпусу радова придружује се и онај заснован на проучавању творбених и семантичких специфичности сложених именичких неологизама у два превода романа *1984* Џорџа Орвела (на српски језик). Након опсежне контрастивне анализе преводилачких (и преводиочевих) начина творбе неологизама (углавном насталих композицијом и сложено-суфиксалном творбом), ауторка закључује да су „преводилачка решења у новијем издању романа *1984* више у духу српског језика од решења у издању из 1984. године када су у питању опозиције примера као што су *диктограф–кажипис* и *версификатор–стишоклеп*, али и када је у питању мање фреквентна употреба суфикса *-тељ* у сложено-суфиксалном типу творбе именичких сложеница”.

Корпус књижевних интердисциплинарних истраживања отвара се радом Анице Радосављевић са Универзитета у Приштини (са привременим седиштем у Косовској Митровици) о хронотопу Београда у запису Исидоре Секулић из 1941. године. Ауторка осветљава културно-историјске и геополитичке прилике мапиране поменутим записом, али се, уз наведену анализу документарности, усмерава ка вишедимензионалним временским и симболичким сликама града, не пренебрегавајући константе у менама његове слике. Сара Јекић је анализирала књижевно-историјски портрет Мавра Ветрановића кроз посланице и побожне песме, при чему је компаративном анализом осветлила дилеме, сличности и разлике у књижевноисторијском позиционирању Мавра Ветрановића од стране његових савременика и потоњих истраживача, али и у зависности од национално-књижевног корпуса. Значајан допринос овог рада јесте у указивању на Ветрановићев допринос жанру побожне драме на поетичком плану, али и у погледу његове канонизације, односно одвајања од традиције приказивања. Дуња Соколовић је истражила рецепцију класика из допунске лектире за пети разред основне школе са методолошко-методичког аспекта. Методом анкете спроведене са наставницима, али и тумачењем релевантних уџбеника заступљених у основном образовању, Соколовић је указала на методе побољшања допунске лектире у петом разреду основне школе. У уводном делу рада налазимо значајно књижевнотеоријско разматрање концепта класика и његовог савременог поимања.

Докторанткиња са Универзитета у Новом Саду Ленка Настасић је својим радом допринела разматрању жанра гротеске из угла концепата времена, а на примеру приповетке *Краљевић Марко по други пут међу Србима* Радоја Домановића. Користећи компаративну методу ауторка је успела да укаже на доминантне начине вредновања прошлог и садашњег у Домановићевим делима, као и да истакне суштинске одлике (узроке и консеквенце) сучељавања два временска плана нарочито у обликовању колективног лика српског народа. Јован Ђорђевић интердисциплинарном методом когнитивне наратологије истражује функционалност виртуелних наратива у приповеци *Ја сам писац истине* Џ. Фантеа. Рад критички преиспитује теоријско-методолошке поставке виртуелних наратива (нарочито оних које креира приповедач) у процесу рецепције поменуте приповетке. Истражује се когнитивнонаратолошки

маргинализовани аспект израћања из света приче (ефекат отуђења) и мапирају се окидачи таквог ефекта у процесу рецепције, а са аспекта виртуелних наратива. Захваљујући добром теоријско-методолошком утемељењу, као и релевантној грађи, рад може значајно допринети књижевним и књижевнонаучним (у првом реду посткласичним нараторолошким) истраживањима. Душан Петровић је тумачио жанровски потенцијал *Сневника* Љубомира Симовића, налазећи да ово дело, иако има највише формалних сличности са дневником, у себе инкорпорира не само аутобиографију, путопис, већ уз специфичну имплицитну поетику твори својеврсну псеудокњижевно-научну врсту. У контексту књижевне поетике романтизма, у овом зборнику је значајан рад Обрена Гојковића о фигури фаталне жене у мање познатој приповеци Ђуре Јакшића. Користећи се методологијом постструктуралистичких истраживања, Гојковић је показао на које је све начине обликована представа неверне жене у делу „Неверна Тијана”, али и у релацији са поетиком овог мотива, лика и идеје у књижевности. Маријана Стојковић је анализирала мотиве болести и смрти у роману *Гори Морава* Драгослава Михаиловића, при чему је користила нараторолошки, структуралистички и феноменолошки метод. Нарочиту пажњу је усмерила ка атмосфери (атмосферичности) болести и ка њеној функцији у обликовању и развијању ликова овог романа.

Реферат Саре Стојановић „Мотив *игре смрти* у књижевности (од Кошуна Такамија до Сузан Колинс)” прати наведени мотив у дијахронији, али и у трансмедијалном развоју (кроз филм и видео-игре). У средишту ауторкиног истраживања јесу жанр и друштвена ангажованост наведених дела са аспекта критике капитализма, колонијализма и рата. Реферат је иновативан у погледу тематике и теоријско-методолошки је добро утемељен. Зборник се (формално) затвара радом Теодоре Новаковић о жанровским разматрањима романа *Прољећа Ивана Галеба* Владана Деснице. Новаковић настоји да репозиционира овај роман у књижевноисторијским проучавањима са аспекта плуралитета његових подврста које кореспондирају и са доситејевском традицијом *прикљученија*, нарочито преко концепта *просвећеног бића*.

Двадесет и три рада овог опсежног зборника доприноси многим дисциплинама и поддисциплинама филолошких наука: науци о језику, а унутар ње истраживањима у домену националне филологије и страних филологија, те у поетици превођења; потом, науци о књижевности где се радови дотичу више књижевноисторијских периода (ренесансе, просветитељства, романтизма, реализма, савремене књижевности), поетике жанра, па и деконструкције одређених општеприхваћених књижевних феномена (романа-есеја, лика неверне жене, просвећеног бића, мотива игре и сл.). Сва истраживања су контрастивна (када је реч о науци о језику), компаративна и у већем броју методолошки плурална. Захваљујући свим истакнутим карактеристикама, зборник *Савремена филолошка проучавања младих истраживача 3*, који су уредили доц. др Јелена Стошић и доц. др Александар Новаковић, представља значајну синтезу филолошких проучавања заступљених у круговима младих филолога, али и перманентно актуелних у историји националне и компаративне филологије.

У Нишу, 7. 4. 2025.

A handwritten signature in blue ink, reading "Mirjana Bojanić Tirković", written over a horizontal line.

Доц. др Мирјана Бојанић Тирковић